

Alapforrásaink

- An = *Anjou-kori oklevéltár*. Szerk. Kristó Gyula. Bp. – Szeged. I. 1990-
II. 1306-1310. 1992.- III. 1311-1314. 1994. - IV. 1315-1317. 1996.
- Cs = Csánki Dezső: *Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában*.
Bp: I. 1890; II. 1894; V. 1913.
- Dé = Jakó Zsigmond: *Adatok a dézsma fejedelemségkori adminisztrációjához*.
Kv 1945. {1587 Falvaink dézsmafizetése. E: pöspöki, A: főesperesi tized-
rész. Helyenként nem különítik el a kettőt illetőleg nem tünteti fel a
főesperesi részt.}
- {Túlzás nélkül mondható: a maga nemében és korára jelentőségben felér a
Várad Regestrummal. Kedves emlékeim közé tartozik: sűrűsödő gondjaink
közepette írta szerzője: „András Jánosnak, kedves segítő társamnak és
könyveim gondos dajkálójának, őszinte ragaszkodással / Kolozsvárt, 1982.
augusztus 9-én / Jakó Zsigmond“}
- DocVal = Lukinich E.: *Documenta historiam Valachorum in Hungariam
illustrancia usque ad annum 1400 p. Christum*. Bp 1941. {> Su}
- Er = *Erdélyi Okmánytár. I. 1023–1300*. Bevezető tanulmánnyal és jegyzetekkel
regesztákban közzéteszi Jakó Zsigmond. Bp 1997.
- Gy = Györffy György: *Az Árpád-kori Magyarország történelmi földrajza*. Bp. I.
1962, 1964/2, 1989/3; II-III. 1989; IV. 1998.
- Gyalu = Jakó Zsigmond: *A gyalui vártartomány urbáriumai*. Kv 1944.
- Kiss = Kiss István: *16. századi dézsmajegyzékek*. Bp 1960. {> Su}
- KmJkv = *A kolozsmonostori konvent jegyzőkönyvei (1289–1556)*. I-II.
Kivonatokban közzéteszi és a bevezető tanulmányt írta Jakó Zsigmond. Bp.
1990.
- KszHn = Szabó T. Attila: *Kalotaszeg helynevei*. Kv 1942.
- Lenk = Lenk Ignaz von Treuenfeld: *Siebenbürgens geographisch-,
topographisch-, statistisch-, hydrographisch- und orographisches
Lexikon*. I-IV. Wien 1839. {> Su}
- Makkai = Makkai László: *I. Rákóczi György birtokainak gazdasági iratai
(1631–1648)*. Bp 1954. {> Su}
- Maksay = Maksay Ferenc: *Urbáriumok. XVI – XVII. század*. Bp 1959. {> Su}
- Nagy = Ludovicus Nagy: *Notitiae politico-geographice-statisticae in clyti regni
Hungariae partiumque eidem adnexarum*. Tomus primus Buda 1828. {>
Su}
- Ru = *Monumenta Rusticorum in Hungaria rebellium anno MDXIV*. Bp 1979.
- Scheiner = Scheiner, W.: *Die Ortsnamen im mittleren Theile des sudischen
Siebenbürgens*. Leipzig 1926. {> Su}
- SzO = *Székely Oklevéltár I-VIII.*; Új sorozat: 1-6.

SzT = Szabó T. Attila: *Erdélyi magyar szótörténeti tár*. I. 1975–

{SzT után a szócikk címével utalunk az idézett helyre.}

Tr = DIR Seria C Tansilvania. {> Su}

Ub = *Urkundebuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen*.
Zimmermann, Werner ... {> Su}

Ve: Fontes. = Veress A. *Fontes Rerum Hungaricarum*. IV. Bp 1911. {> Su}

Ve: Doc. = Veress A.: *Documente privitoare la istoria Ardealului, Moldovei și
Țării Românești*. I-XI. Buc. 1929-1939. {> Su}

Wa = *Historisch-statistisches Ortsnamenbuch für Siebenbürgen*. Mit einer
Einführung in die historische Statistik des Landes von Ernst Wagner.
Bühlau Verlag Köln – Wien 1977 (Studia Transylvanica 4).

A vármegyei adattárakat lásd a vármegyénél. A családi oklevéltárak felsorolása
itt nem tetszik szükségesnek: az érdeklődő az idézett név szerint is
megtalálhatja őket nagykönyvtárakban.

Krónika:

Szalárdi = *Szalárdi János Siralmas magyar krónikája*. S. a. r. Szakály Ferenc.
Bp. 1980

We = Wesselényi István: *Sanyarú világ*. Napló 1703–1708. I-II. Közzéteszi
Demény Lajos, Magyar András. 1983-1985.

Tanulmányok:

Demény 1960 = Demény Lajos: *Az 1437–1438-as bábolnai népi felkelés*. 1960.

Demény 1977 = Demény Lajos: *Paraszttábor Bábolnán*. 1977.

Dn = Diáknévsor Tonk Sándor: *Erdélyiek egyetemjárása a középkorban*
(1979); és Szabó Miklós, Tonk Sándor: *Erdélyiek egyetemjárása a korai
újkorban 1521–1700* (1992) c. kötetben.

Engel = Engel Pál: *Királyi hatalom és arisztokrácia viszonya a Zsigmond-
korban (1387–1437)*. Bp 1977.

Fügedi = Fügedi Erik: *Vár és társadalom a 13–14. századi Magyarországon*.
Bp. 1977.

Ír = Jakó Zsigmond: *Írás, könyv, értelmiség*. Tanulmányok Erdély
történelméhez. 1976.

Ke = Kelemen Lajos: *Művészettörténeti tanulmányok*. Bev. Szabó T. Attila. S.
a. r. B. Nagy Margit. 1. 1977.; Bev., s. a. r. BNM. 2. 1982.

Kós: Edély = Kós Károly: *Erdély*. Kv 1929.

Kós: Ksz = Kós Károly: *Kalotaszeg*. Kv 1932.

Kós: ... (1952: 1972) ifj. Kós Károly néprajzi dolgozatának (esetleg jelzett) keletkezési éve után gyűjteményes kötetben való kiadására utal.

MtT. = *Művelődéstörténeti Tanulmányok 1979. és 1980.*

ND = *Népismereti Dolgozatok 1976–1992.* Szerkesztette Kós Károly és Faragó József.

SzTA = Szabó T. Attila munkáinak gyűjteményes köteteire utal.

Tá = Jakó Zsigmond: *Társadalom, egyház, művelődés.* Tanulmányok Erdély történelméhez. Bp. 1997.

Helységnévtárak stb.:

Az = *Magyar helységnév-azonosító szótár.* Szerkesztette Lelkes György. Bp. 1992.

Je = Dr. Jekelfalussy József szerk.: *A Magyar Korona Országainak Helységnévtára.* Bp. 1888.

{Innen vettük a vármegyei és járási beosztást, valamint a korabeli helységneveket meg a települések külső tartozékait (t). Figyelemre méltó a nevek többnyelvű közlése. Román neveit, ahol lehetett, javítottuk. {Néhány adatát, sajnos, a számítógép elnyelte.} A járások stb. későbbi változásait Az szerint adjuk.}

Le = *Magyar Nagylexikon,* Bp. I. 1993– {Helyenkénti tájolási, azonosítási és más hibáit javítottuk}

Su = *Dicționar istoric al localităților din Transilvania.* Întocmit de Coriolan Suci. I-II. Buc., 1968.

{Érdeemes munka; sok haszonnal forgatható. Szándékosnak is mondható hamisítást ritkán találni benne (ilyen lehet az, hogy 1808-ból többnyire csak a román névformát közli; de ez akár cenzori beavatkozásnak is tulajdonítható); sajnos annál több hibát (sajtóhibát is). Ezekre utal Györffy 2-4. köteteiben. Azonosítási hibáinak zöme a Tr hibái. Su azonban hibázik ott is, ahol a forrásközlő eligazítást ad; pl. Sepsiszentgyörgyhez vonja a marosszéki Szentgyörgy 1412. évi adatát (SzO VIII. 478: f. Maros sz. 1412. 45 ...); Sepsimagyaróshoz vonja az 1512-i adatot, holott a SzO VIII. 465 azt mondja: a Barcaságon {azaz Szászmagyarós; tárgya is ide teszi}. Az együvé vonás és ellentéte: egyazon helység adatainak kétfelé osztása viszonylag gyakori mind az élő, mind az elenyészett települések adattárában. Számtalan pontatlansággal követi Csánkit, holott lapra adja adatait. Részint jeleztem ilyen és másféle hibáit. Kivált korai adatai (Tr 1350-ig) – de alighanem mások is – bizonyára még sok azonosítási kérdést rejtenek; ezek megoldása azonban további kutatók feladata marad.

Évszám és a helység névadata(i) után csak lapszámmal utalunk a következő munkákra:

1614 = (*Székely felkelés 1595–1596.* Szerk. Benkő Samu, Demény Lajos, Vekov Károly. 1979. 180-190. lapjairól vettük az 1614.

évi összeírás összesített adatot: a családfők számát. Ide viszont 1614: Abásfalva 16 családfő (Uh 2) formában utalunk, vagyis a széki felsorolás helyére.)

1704 = *II. Rákóczi Ferenc erdélyi hadserege*. Bevezető tanulmánnyal és jegyzetekkel közléteszi Magyar András. 1994.

{Ahol lehet, hibás helyazonosításait javítottam. Noha a közlétevő köszönetet írt érte, nem magam állítottam össze kiadott helynévjegyzékét. Javaslataimat nemigen vette figyelembe. Pl. fatornyos falum név szerint korábról ismert két katonája után kérdőjel áll, viszont vistainak ír visti személyt.}

1733, 1750, 1760–2, 1805: román egyházi összeírások névalakjait tartalmazza (Su nyomán).

(Közlése nem pusztán ráadás: sok helyen ezek jelzik a románok megjelenését illetőleg egyházuk meglétét. Nyelvileg viszont nagyfokú tarkaság látható bennük: hol a magyar, hol a német helynevet vagy ennek változatait rögzítik az összeírók, s viszonylag ritkábban adnak románok tekinthető névalakokat.)

1806: Lipszky: *Mappa Generalis regni Hungariae partiumque adnexarum ... item Principatus Transylvaniae*; 1808: Lipszky: *Repertorium Locorum ... Pars Secunda continens Magnum Principatum Transylvaniae*.

(1806: Ha szükség volt az illető helynév *Mappa*-n levő változatára (is). Csak a szegedi kiadást tudtuk használni: *Erdély és a Részek Térképe és Helységnevtára*. Készült Lipszky János 1806-ban megjelen műve alapján. Szerk. Herner János. Szeged 1987. – Már alcíme is hibás: hiszen 1806-ban és 1808-ban megjelent művekből állították össze! (Kár, hogy nem közli a mai értelmű Erdély minden korabeli helyét.)

(a) A Helynévmutatóból hiányzó, de a *Mappa*-n meglevő nevet – pl.: 1806: Nagy Szent Miklós 21 Y 40; (Ó-)Besenyő Uo; stb., stb. – pótoltuk (*Repertorium*-beli névváltozatait legfeljebb közvetve).

(b) Ha a Helynévmutatóból az olvasható ki, hogy a helységnek csak latin, német és román neve volt 1808-ban, a *Mappa* szerint: 1806: Vinga (Theresiopolis) formában pótoltuk a hiányt.

(c) Ha a szegedieknek azonosíthatatlan volt Mikovára → Szeredvára (109) – Szeredvára *ard* {*arx desoluta* = elhagyott vár} (*m*) Mikovára, Szeredavára *Hnt. 13*: azh (161), az talán minden erdélyinek Mikó vár és igen látogatott Csiki Múzeum immár Csikszereda "kellős közepén". Ugyancsak azonosíthatatlannak írt más helységeket (eltűnt helyeket kizárólag az 1913. évi Helységnevtár alapján akartak azonosítani!) történeti adattáraink szerint igyekeztünk azonosítani.

Györffy 1-4. kötetéből vett nevet időrendi helyén így adjuk: 1808: *Szucság* vel *Szucsák* cum pr-o Bócz [: Bocz] et Soma h.. A szegedi kiadvány névadatát állóbetűkkel; illető helyére lapszám utal.)

1861 = *Erdély Nagy Fejedelemség törvényhatóságai- és helységeinek lajstroma*. Kolozsvártt, a rom. kath. Lyc. nyomda betűivel. 39[40].

{Hasznos mind az 1876 előtti beosztásra, mind a korabeli névhasználatra. Sajnos bővelkedik sajtóhibákban; nyilvánvalóan a nyomdász miatt: közbenső betűrendű nevek vagy román nevek az ő kezén csúsztak egy-két sorral alább több helyütt is. Illetve: a lajstrom összeállítása után módosítottak egyes neveket s pl. a *ts-t cs-re*, s emiatt is hibás a betűrend. Ezeket nem jelezzük, hanem mindeniket a maga helyére igyekszünk tenni. A könyvecske értékes emlék: „András Jánosnak, hogy emlékezzen az index-készítés gyönyörűségeire. Kolozsvárt, 1983. április 15-én. Jakó Zsigmond“ – ahol az index a KmJkv-re utal, amelynek cédulabeli állapotától szerkesztője voltam (indexét viszont csak cédulákban láttam, néhány tucatot belőle), de csak 1989 után jelenhetett meg.}

1909/19 = *Dicționarul numirilor de localități cu poporațiune română din Transilvania, Banat, Crișana și Maramurăș*. Întocmit din încredințarea Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român de Silvestru Moldovan și Nicolae Togan. Ediția a II-a. Sibiu, 1919. (I. Partea generală, 1-202; II. Partea maghiară-română, 203-262; III. Partea germană-română, 263-271.)

{Lényegében – amint az előszó meg is mondja – az 1909. évi I. kiadás (*Dicționarul numirilor de localități cu poporațiune română din Ungaria*. Sibiu, 1909) anyagát közli, ezért használjuk az 1909/19 évjelzést. 1921, 1922, 1925-ben is megjelentek helységnévtárak; adataikban alapjában nem, csak abban térhetnek el az 1909/19-belitől, hogy pl. egyik a vármegyére nem *județ*, hanem *comitat* megnevezést használ. Takarékoságból általában rövidítve adjuk a román név után álló közhasználatú magyar nevet; pl. Bánffy-Dângău, *Bánffydongó* helyett Bánffy-Dângău, *Bd*; a lélekszámot, pl. Diós, L 437: r 375; m, c, zs Olvasd: 437-ből román 375; a többi magyar, cigány, zsidó; ez utóbbiakat néhol szám szerint is adja. NB! Ha helység nem jelenik meg a jegyzékben, azzal magyarázható, hogy ott nem találtak egyetlen román lakost sem, illetve a település valamelyik nagyobb falu tartozéka, s azt külön nem adatolták.}

Rövidítések 1:

AF = Alsó-Fehérvármegye (a régi **Fe** nyugati része)

Ar = Aradvármegye

Asz = Aranyosszék (és **To**) : 1876-tól **TA**

Be = Beszterce-vidék 1876-ig

Bi = Biharvármegye

BN = Beszterce-Naszódvármegye 1876-tól

Br = Brassó-vidék; 1876-tól Brassóvármegye

BSz = Belső-Szolnok (és **Do** részei) : 1876-tól **SzD**

Cs = Csikszék > Csik-Gyergyó-Kászonszék; 1876-tól Csikvármegye

Do = Dobokavármegye 1876-ig (utóbb **Do** > **Ko** ; **Do** > **SzD**)

Fe = Fehérvármegye; 1750-től 1876-ig : **AF** és **FF**
FF = Felső-Fehérvármegye a régi **Fe** keleti szigetei 1876-ig
Fo = Fogarasföld ~ Fogaras-vidék; 1876-tól Fogarasvármegye
Gy = Gyergó, Gyergyószék (Vö. Cs)
Hu = Hunyadvármegye
Hsz = Háromszék; 1876-tól Háromszékvármegye
Kh = Kőhalomszék
KK = Kis-Küküllővármegye 1876-tól; lényegében = Kü
Ko = Kolozsvármegye
Kr = Krassóvármegye; Kr és Szörénység 1876-tól **KrSzö**
Kr = Krasznávármegye; Kr és KSz 1876-tól **Szi**
KrSzö = Krassó-Szörényvármegye 1876-tól
KSz = Közép-Szolnokvármegye; KSz és Kraszna 1876-tól **Szi**
Kü = Küküllővármegye; 1876-tól **KK**
Me = Medgyesszék 1876-ig
Mm = Máramarosvármegye
Msz = Marosszék; Msz és **To** keleti részei 1876-tól **MT**
MT = Maros-Tordavármegye 1876-tól (Marosszékhez csatolták Tordavármegye keleti részeit)
NK = Nagy-Küküllővármegye 1876-tól (több száz szék elemeit egyesítette)
Sv = Segesvárszék 1876-ig
Sza = Szatmárvármegye
Sze = Szebenszék; 1876-tól Szebenvármegye
Szh = Szerdahelyszék 1876-ig
Szv = Szászvárosszék 1876-ig
Szö = Szörénység; Szö és Krassó 1876-tól **KrSzö**
TA = Torda-Aranyosvármegye 1876-tól (Tordavármegye nyugati részeivel egyesítette Aranyosszékkel)
Te = Temesvármegye (1876-tól megosztották középkori területét Krassó-Szörényvármegyével)
To = Todavármegye (To nyugai rész és Asz 1876-tól **TA**)
Uh = Udvarhelyszék; 1876-tól Udvarhelyvármegye
Újeh = Újgyeházzsék 1876-ig

Za = Zarándvármegye; ismételten megosztották; végül: **Za>Ar**; **Za>Hu**

Rövidítések 2:

a. n. : alio nomine = másképpen ~ más néven

C. ... : comitatus ...; in C-u : in comitau ...: ... vm, ... vm-ben

c. q. : census quinquagesimalis (juhötvenedet fizetőkre utal)

(ds) : dictus (dictus-névre utal)

hrs : határos(a), commetaneus

opp. : oppidum, mezőváros

p. : possessio, birtok

p/v = possessio seu villa, birtok vagy falu

pr : pr(a)edium, puszta(falu)

Szn = személynevek (ha az említettek kiléte nem világos)

t. : terra, föld

v. : villa, falu

vm : vármegye, comitatus

Jelek:

= előbbi évszám ismétlése.

≈ előbbi névalak ismétlése.

(t) tanya, telep az illető helységhez tartozik (Je).

» előbbi helység utóbbi helységhez csatolva.

« utóbbi helység előbbi helységhez csatolva.

(?) helynév után: olvasata bizonytalan; vármegye után: helye ismeretlen.

* elenyészett, eltűnt egykori falu ~ terra desolata, que quondam fuit villa (1323).

-Y- : fürdőhely ~ balnearium (Je).

[22 B] : *România atlas rutier* (1981) szelvényére mutat.

{1981 Ø} : ez a település, tanya, puszta az atlaszban nem található.

*

Vofkori L.: *Erdély közigazgatási és etnikai földrajza*. Vörösberény 1996. (Balaton Akadémia könyvek 18.)